

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

M. Antonij Maioragij|| Orationes|| Et Praefa-||tiones

Majoragio, Marcantonio

Monasterii VWestphal., 1599

VD16 ZV 10313

VII. In P. Virgilij Georgica, de Agriculturæ laudibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68843)

qui & primo Ethicorum Rhetoricam Ciuili Scientia Cap. 20
 subiecit: & hoc in Opere, tanquam germen quoddam Lib. 1. ca. 20
 eiusdem Ciuilis disciplinae dicit esse. At verò Simplicius
 in Categorias scribens, hanc artem ad eos libros per-
 tinere censet, qui continent ea, quae quasi quaedam in-
 strumentum sunt ad differendum. Aristoteles certè pri-
 mo libro Rhetoricorum, è Dialectica, & Ciuili Scien- Cap. 20
 tia constat esse: vt ad vtrang, quodammodo refer-
 ri posse videatur. Hoc igitur modo sint explicata sex il-
 la, quae ante Operis explanationem quæri solere Boëtius
 scribit. Nunc ad Opus ipsum interpretandum ag-
 grediamur.

IN P. VIRGILII
 GEORGICA,

De Agriculturæ laudibus,

P R A E F A T I O VII.

Non me latet, in more positum esse, Auditores, in-
 stitutoq, maiorum, vt ij, qui aliquem publicè in-
 terpretandum auctorem suscipiunt, eam primam ha-
 beant concionem, qua præstantiam Auctoris, & argu-
 menti nobilitatem summis efferant laudib. Qua in ora-
 tione nonnulli aliquando facundi videntur: vel quod
 apud imperitam multitudinem verba faciāt: vel quod
 de

Inst. Orat.
lib. 2. c. 13.

de mediocri Auctore, & re non admodum egregia-
tis copiosè loquantur. Neq; enim difficile est imperi-
tis atq; indoctis hominibus, & pullat (vt Fabius appella-
t) circulo, qui omnia, quæ supra vires suas esse vide-
runt, maiorem in modum admirantur, eloquentiam vi-
deri: cum præsertim ille peritus artifex, aut a populari
deditus, qui tantum vulgo placere studet, eiusmodi
causam, in qua, quicquid dictum fuerit, emere vide-
tur, sibi tractandam sumpserit. Mihi autem qui præ-
stantissimi atq; omnium excellentissimi Poeta doctissi-
mum atq; elegantissimum Georgicorum Opus coram
vobis, optimis artibus institutis Viris & eruditissimis
adolescens interpretandum suscepi, oblata est mihi
durior conditio. Nam neq; Poeta nostri dignita-
tem quisquam, neq; Agricultura laudes & utilitatem
digna posset oratione comprehendere: neq; verò vobis
bonarum tantum literarum amatoribus, vlla sat in-
cere potest oratio, nisi docta simul & ornata videatur.
Noui enim ego vestrum ad omnia flexibile, ac propri-
uinum ingenium, noui iudicium, noui mentis vestra-
cumen. Scio nihil esse tam obscurum, tam difficile, nisi
studium adhibere volueritis, non illud facillime præ-
discatis. Scio, nihil vobis placere, quod non elaboratum,
elegans, ac politum sit. Hac cum præclare intelligimur,
tum illud etiam non ignoro: eo vos animi candore, ea
modestia præditos esse, vt nullius studium, nullus indu-
striam contemnatis, quem multorum studiis proleste
conantem, ex hoc amplissimo atq; ornatissimo loco pu-
blice docere intellexeritis. Itaq; mihi de modestia atq;
humanitate vestra cogitanti, confirmatur animus, &

in spem haud dubiam venio, fore, vt mihi de his rebus, quas proposui, nonnulla dicenti, faciles aures praestatu-
 ri sitis, & quaecunq; dixerò, meliorem in partem acce-
 pturi. Quam quidem rem si vos praestare mihi videro,
 efficiam profectò, vt industria mea vos nullo vnquam
 tempore poeniteat. Dicendum est igitur mihi prius, de
 Agricultura qua sapientissimi homines senserint, &
 quantam eius curam veteres habuerint: deinde non-
 nullam etiam de Virgilio nostro, & hoc Opere Georgi-
 co. Quae, si diligenter attenderitis, vobis (vt spero) non
 in iucunda videbuntur. Omnium enim rerum (vt pri-
 mo de Officijs ait Cicero) ex quibus aliquid acquiri-
 tur, nihil est Agricultura melius, nihil vberius, nihil
 dulcius, nihil homine libero dignius. Nam quid ea
 re praestantius esse potest, sine qua vita mortalium con-
 sistere nullo modo potest? Cum enim ea, quae in ter-
 ris gignuntur, ad vsum hominum (vt Stoici sentiunt)
 omnia creentur: omnino declaratur, humano genere
 nihil in terris esse praestantius, cuius gratia Dei im-
 mortales omnia condiderunt. Itaque quod homini,
 diuinae mentis participi, & animalium praestantissimo
 victum praestat, id sine dubio vt sit optimum necesse
 est. Quis porro est, qui nesciat, nisi terra colatur, vi-
 ctum hominibus nullo modo suppetere posse. Est igitur
 omnium optima Agricultura, ex qua fructus tam va-
 rii, tot frumentorum genera, tanta rerum omnium co-
 pia, quae ad victum hominum, & cultum etiam Deo-
 rum pertinent. Semper enim boni assiduiq; domini (vt
 apud Ciceronem ait Cato) praefert a cella vinaria, olea-
 ria, mellaria, & penuaria est: villaque tota locuples
 est.

Pag. 30. b

De Senect.

89. a.

est. Quid verò dulcius agrorum benè cultorum amenitate, pratorum viriditate, arborum ordinibus, rurarum oliuetorumve specie? Quid bene posita villa oblectu iucundius: vbi cœli nitore est & salubritas, vbi terra maximè varijs herbis, & suauissimis floribus exornata, vbi proceræ arbores, & opaca, maximeq; fructifera, vbi fruges grauidæ, vitesq; fertilissimæ, vbi fontes limpidissimi. vbi speluncæ recessusq; amœnissimi? Quibus rebus, quid fieri potest aut fructu suauius, aut aspectu iucundius? Quare verissimè Cato affirmat, Agriculturam voluptates proximè ad sapientis vitam accedere. Unde iure optimo sapientissimus Poëta Virgilius philosophiæ studium, quo nihil melius (vt ait Plato) mortales hominibus tradiderunt, nihil aliud, quam rusticam vitam desiderat: quòd scilicet neq; studiorum vita, neq; agricolarum sit vlla præstantior. Eius verba libet recitare.

In Timæo.

Georgic. 2.
in fine.

Sin, has ne possim natura accedere partes,
Frigidus obstit erit circum præcordia sanguis:
Rura mihi, & riguis placeant in vallibus amnes.
Nouerat enim Poëta, vitam Agricolarum simplicem,
innocentem, puram, ab omnibus vitiorum sordibus alienam,
non occupatam honorum ambitionibus, non fraudibus,
dolis, insidijs gaudentem: sed quietam, tranquillam,
operum patientem, paruoq; assuetam, variorum opum diuitem. Idcirco magna illius dulcedine lectus exclamat:

Georgic. 2.
in fine.

O fortunatos nimium, sua si bona norint,
Agricolas; quibus ipsa, procul discordibus armis,
Fundit humo facilem victum iustissima tellus.

Hoc

Hoc idem Venusinus Vates Horatius attestatur: Fœlicem illum, qui, relictis ceteris viuendi rationibus, se ad agricolationem contulerit. Quinetiam multis carminibus Rusticæ vitæ laudes amplectitur in ea cantione, quæ ita incipit:

Epodon libro, Oda. 2

Beatus ille, qui procul negocijs,
 Vt priscæ gens mortalium,
 Paterna rura bobus exercet suis,
 Solutus omni fœnore.

Terra enim, cui vni (vt secundo libro scribit Plinius) Cap. 63.

rerū Natura partium, eximia propter merita, cognomen indidimus Maternæ venerationis, benigna est, mitis, indulgens, vsusq; mortalium semper ancilla: quæ cum gremio mollito, ac subactō semē sparsum exceptit, (vt apud Ciceronem Cato philosophatur) tepesactum vapore & complexu suo, diffundit, & elicit herbescentem ex eo viriditatem, quæ nixa fibris stirpium sensum adolescit, culmoq; erecta geniculato, vaginis iam quasi pubescens includitur: è quibus cum emerferit, fundit frugem, spicæ ordine structam; & contra auium minorum morsum munitur vallo aristarum. Quid dicam, quam bona fide, quātōq; cum fœnore terra depositum reddat? quæ liberius etiam nullo cogente producat? vt nihil excogitari possit hominib; necessarium, aut vtile, quod non è terra nascatur. Sed quando colendorum agrorum vsus cœperit, variè apud Authores traditur. Sunt, qui scribant, ante Iouem nullam penitus agriculturam fuisse: quorum sententiam Virgilius sequi videtur his carminibus:

De Senect. pag 87. b

Ante Iouem nulli subigebant arua coloni:

Georgic. 1.

Qq

Nec

Nec signare quidem, aut partiri limite campos
Fas erat: in medium querebant: ipsaq; tellus
Omnia liberius, nulle poscente, ferebat.

Gen. 4.

At nos in Sacris Libris scriptum legimus; Primi illos
homines, Habelm & Cainum, agricolas fuisse. Sic enim
Moses scribit: Fuit autem Habel pastor ouium, &
Cain agricola. Neque verò quisquam vestrum mirari
debet, quòd pastorem ouium Habelm inter agricolas
numerauerim. Nam pecudum curam ab Auctoribus,
quibus hæc literis mandare cura fuit, cum agriculturæ
ne coniungi notauimus: quam rem etiam Xenophoni
Oeconomico suo his verbis affirmat: Καὶ γὰρ ἡ περὶ
τευτικὴ τέχνη σὺν ἡμετέροις τῆ γεωργίᾳ. Est igitur hæc
ars Agriculturæ omnium antiquissima, atq; ideo etiam
nobilissima, & optima: quæ ab ipsis (vt ita dicam) præ-
di incunabulis semper humanum genus aluerit. Ceteræ
enim artes omnes non tam ad vitæ necessitates,
quàm ad ornamentum sunt inuenta: hæc sola omnium
videtur esse maximè necessaria. Neq; verò negauerim,
in diuersis mundi regionibus diuersos fuisse, qui vsu
Agricultationis inuenerint, sicut Habis apud Hispanos

Hist. li. 44.

de quo Iustinus ita scribit: Habis Hispanum populum
prius barbarum, legibus iunxit: boues primò ad ar-
domari frumēt atq; sulco ferere docuit: & ex agris
bo, melioribus vesci. Saturnus verò (vt fertur) Iano
tempore, qui regnabat in Italia, cum filij Iouis nam
fugiens, à Creta in eam Italia partem deuenisset, quæ
postea Latium cognominata fuit, docuit ignaros Ita-
los arua colere, semina terris dare, matura colligere,
& suo tempore stercoreibus agros sæcundare, ex quo
Steru

Suprà pag.
185.

Stercutius appellatus est: Deo tanto atq; tali profecto
splendidum (vt ait Bocatius) & insigne cognomen.
Quamuis Seruius libro nono *Aeneidos*, Pulumnum
primò stercoreandorum agrorum vsum inuenisse scri-
bat, & inde Sterculinum dictum. Mocabius autem
Saturnaliorum libro primo scribit, A Romanis Satur-
num Sterculinum fuisse vocitatum: quod prius sterco-
re fecunditatem agris comparauerit. Augustinus de
Ciuitate Dei, Pici patrem Stercon fuisse scribit: à quo
peritissimo Agricola inuentum ferunt, vt fimo anima-
lium agri fecundarentur; quod ab eius nomine Ster-
cus dictum est. Plinius, Italia, inquit, regi suo Stercu-
tio, Fauni filio, ob hoc inuentum (nempe stercoreationis)
immortalitatem dedit. Certè hunc Stercon seu Ster-
cutium (quicumque is fuerit) antiqui Deum agri ultu-
ra indigitauerunt. Iam verò Ceres, quam à gerendis
frugibus Cicero appellatum scribit, Siculis leges & a-
gricolationem tradidit: de qua Ouidius libro quinto
Metamorphoseon:

Prima Ceres vnco terram dimouit aratro:

Prima dedit fruges, alimentaq; mitia terris:

Prima dedit leges. Cereris sunt omnia munus.

Sic & Virgilius Georgicorum primo:

Prima Ceres ferro mortales vertere terras

Instituit. Ferunt etiam Osirim, quem quidam

Dionysium esse volunt, Aegyptijs vsum arandi demon-
strasse: quod Tibullus Elegiarum primo his carminibus
significat:

Primus aratra manu solerti fecit Osiris,

Et teneram ferro sollicit auit humum.

Qq 2

Primus

Nat. Hist.
li. 17. ca. 9.

Libr. 2. De
Nat. Deor.
pag. 39.
Fabula 5.

Eleg. 7.

Primus in experta commisit semina terra,
Pomaq; non notis legit ab arboribus.

Sunt etiam, qui scribant; Atticos & Eleusinos Agriculture à Triptolemo Celei regis filio doctos fuisse. Sed quanto fuerit olim apud Priscos illos homines in honore Agricultura, declarant Historie: quibus videmus, etiam Reges ipsos agrorum colendorum fuisse studiosos, & pecudū pastores: vnde etiam Homerus quendam appellat πολύαργας & πολυμήλεις. Nihil enim aliud antiqui diuites possidebant, nisi vel pecudes, vel agrorum prædia: quod Ovidius libro quinto Fastorum his verbis attestatur:

Aut pecus, aut latam diues habebat humum.

Hinc etiam locuples, hunc ipsa pecunia dicta est. Sunt qui scribant, Theseum bouis figura nummos obfignasse, ut earatione Atticos ad agricolationem promoveret. Constat sanè, Seruum Tullium, sextum Romanorum regem, pecudis figura nummos ex ære signasse. Aristoteles in Oeconomico putat, Agriculturam esse maximè secundum naturam. Quin & Cicero fatetur, Nihil esse tam regale, quam studium agri colendi. Ergo in hac vita (ait Cato apud Ciceronem) M. Curium, cum de Samnitibus, de Sabinis, de Pyrrho triumphasset, cōsumpsit extremum tempus ætatis. In Agris erant (inquit) tum Senatores, id est senes: arant i. L. Quintio Cincinnato nunciatum est, eum Dictatorem esse factū, cuius dictatoris iussu Magister equitum C. Serullius Abala, Sp. Melium regnum appetentem, & occupare volentem interemit. A villa in Senatum arcesserantur Curius, & ceteri senes: ex quo, qui eos arcesserant, Victores

Varro de
Re Rust.
lib. 2. c. 2.
Iliad. 2.

Plin. li. 18.
cap. 3.

De Senect.
pag. 89.
De Senect.
pag. 88. b.

Plin. Nat.
Hist. li. 18.
cap. 3.

Plin. ibid.

tores nominati sunt. Quid, quod olim Regum cura fuit
 Agricultura? Xenophon in eo libro, qui est De tuenda
 re familiari, qui Oeconomicus inscribitur, ait, Regem
 Persarum non minorem curam agricolarum diligen-
 tium, quam strenuorum militum habere solitum: cumq;
 munera dare statueret, primum aduocare milites, te-
 stantem: Οτι οὐδὲν ὄφελος πολλὰ ἀρετῶν, εἰ μὴ εἴεν οἱ
 ἀρήζοντες, Nullum agricolationis fructū esse, nisi sint,
 à quib. hostiū excursiones & impetus arceatur: Secun-
 do loco diligentes agricolas, addentē illud elogium: Οτι
 οὐδὲν εἴεν οἱ ἀλκιμοὶ δύναντο ζῆν, εἰ μὴ εἴεν οἱ ἐργαζόμε-
 νοι, Quod neq; strenui milites vivere possent, nisi essent
 agricola, qui terrā colerent. Quin & Cyrum Minorem,
 olim Regem clarissimū, cum ad munera Persa vocaren-
 tur, dixisse ferunt: Se merito posse virorumq; munera
 capere: Καλασχευάζειν γὰρ ἀριστὸν εἶναι ἐφηχόσαν,
 καὶ ἀρήζον τῶν καλασχευασμένων, quod & optimus
 esset in praparandis excolendisve prædijs, & potens et-
 iam ea retinere, quae cōparauerat. Huc accedit, qd Ly-
 sandro Lacedaemonio, summa virtutis viro, eundem Cy-
 rum iurasse Xenophon scribit. Nam cum ostendisset ei
 pulcherrimam illam Paradisum, de qua Cato apud Ci-
 ceronem meminit, & se dimisum omnes illos ordines,
 ac multas illarum arborū sua manu conseuisse testatus
 esset, huiusmodi verba subtexuit: Ομνυμί σοι τὸν Μί-
 θρην, ὅταν πῶτε ὑγιαίῃς, μὴ πώποτε δεπνήσῃς περι-
 ιδῶσα, ἢ τῶν πολεμικῶν τι, ἢ τῶν γεωργικῶν μελε-
 τῶν, Iuro (inquit) tibi per Mithram (sic enim Solem
 Persa solent appellare) quo tempore valeo, me nun-
 quam coenare solitū, nisi prius aut in aliquo bell. co, aut

De Senect.
 pag. 89. b.

georgico opere sudorem contraxero. Itaq; nō inuicia
Socrates apud eundem Xenophontem exclamat. Τὸ
γεωργίας οὐδ' ἂν οἱ πάντες μακάριοι δόξαντες ἐπι-
χειν, neq; qui valde beati sunt, ab agriculturā possunt
abstinere. Cuius rei cura cum magnam nobis sicut in-
cunditatem, & rei familiaris incrementum appor-
tum ad corporis exercitationem, & ad omnia, quae di-
gna sunt homine libero, plurimum valet. Bene igitur
(vt ait Socrates) ille dixisse videtur, qui dixit: Τὸ

Plin. li. 18.
cap. 3.

Plinius
Nat. Hist.
lib. 18. c. 5.

Γεωργίαν τῶν ἄλλων τεχνῶν μήτέρα καὶ τροφὸν εἶναι,
Agriculturam aliarum artium quasi matrem quendam
ac nutricem esse. Quapropter apud Priscos illos, quos
Cato appellat Ennius, maximam ille laudem con-
tutus videbatur, qui ita laudabatur: Bonus agricola, Bo-
nus colonus. Ex agricolis (inquit Cato) & viri fortissi-
mi, & milites strenuissimi gignuntur; maximaeq; pui-
questus, stabilissimusq; consequitur, minimeq; inuici-
sus; minimeq; male cogitantes sunt, qui in eo studio
sunt occupati. Nullum aliud profecto genus hominum
magis necessarium est Reipublicae, quam agriculturam.
Itaq; Plato in Ciuitate sua, quam ille diuinus Philoso-
phus perfectissimam cogitatione finxit, primum locum
Agricola, secundum Architecto, tertium Textori tri-
buit. Eius verba secundo de Republica libro notauimus:
Πρώτη καὶ μεγίστη τῶν χειρῶν ἢ τῆς τροφῆς παρα-
κευή, τὸ εἶναι τε καὶ ζῆν ἐνεργῶς· δευτέρα δὲ χερσὶν
Τρίτη ἐπιπέρας. Et paulo post: Γεωργός μὲν εἶναι, οὐδὲ
οἰκοδόμος, ἀλλ' οὐδὲ τις ὑπόφυς. Quanta est igitur
Agriculturae laus, quanta maiestas? quae primum in
perfecta ciuitate locum, omnium praestantissimi Philo-
sophi

sophi iudicio, meruerit? Hoc nimirum est, quod olim ingeniosissimi Poëta finxerunt; Iustitiam ab omnium ordinum gentibus expulsam, apud agricolas longissimum tempus habitasse: hoc enim genus hominum innocētissimum, & ab omni malitia alienissimum est. Quod cum intelligerent illi antiqui prudentissimi homines, liberos suos procul ab urbibus plerunque rus ablegabant, & ipsi etiam (vt diximus) vnà terram colebant: vt & haberent, quæ ad victum necessaria sunt: & laboribus dediti, non snerent animum, ocio luxuriantem, sese vitijs & voluptatibus tradere. Nam & ipsorum Imperatorum olim manu colebantur agri: gaudente terra (vt ait Plinius) vomere laureato, & triumphali aratore. Diocletianus Imperator, deposito sponte sua imperio, ad vitam rusticam se contulisse dicitur: qui cum ab Herculeo atq; Galerio ad recipiendum iterum imperium rogaretur, tanquam pestem aliquam detestans, (vt libro nono scribit Eutropius) in hunc modum respondit: Vtinam Salone possētis visere olera, nostris manibus instituta, profectò nunquam istud tentandum iudicaretis. Aded longè meliorem vitam agrestium, quàm Regum & Imperatorum existimauit, in qua veram felicitatem esse expertus erat: vt olim Delphicus Apollo de Aglao Psophidio iudicauit: quem ideo beatissimum esse dixit, quod senior angustissimo (vt verbis vtat Plinij) Arcadia angulo paruum, sed annuis victibus largè sufficiens pradium colebat: nunquam ex eo egressus: atque, vt è vita genere manifestum est, minima cupidine minimum in vita mali expertus. Attalus etiam Pergami Rex, regni

Nat. Hist.
lib. 18. ca. 3.

Lib. 7.
cap. 46.

- cura abiecta, hortos fodiebat. Abdolomino agru-
lenti regimen Tyrriorum ultro delatum est: ut qua-
to libro Q. Curtius scribit. Sed quam fuerint olim Ro-
mani agricultura studiosi, declarant etiam ipsa cogno-
mina, vel à leguminibus, vel à pecore imposta. Unde
enim Lentuli, Cicerones, Fabij, nisi à lente, cicere, faba?
vnde Iunius Bubulcus, Portius, Vitulus, Taurus, nisi
à bobus, porcis, vitulis, tauris? Quin & ipsa Italia (ut
Gellius vñ decimo libro docet) ab Italis, hoc est bobus,
quibus olim abundabat, denominata est. Boves enim
Græca veteri Lingua ἰταλοὶ vocitati sunt. Præterea
populum Romanum, gentium omnium victorem, à pe-
storibus initium habuisse, quis ignorat? Scribit Plini-
us, magnam partem olim Romanos in agro vivere so-
litos: quod etiam Plutarchus in Problematibus affir-
mat. Et tantam olim Romani colendis agris curam
adhiberi volebant, ut censorio probro notaretur, qui
agrum suum malè coluisset. Præclare enim intel-
gebant, id verum esse, quod etiam Theophrastus scri-
ptum reliquit. Τὸν γεωργίαν ἀνδρὸς τὴν ἐλευθερίαν.
καὶ ἀξίαν. Agriculturam maximè homine libero ali-
gnam esse. Quare sapientissimè Romulus vrbs patrum
aruarum Sacerdotes in primis instituit, (ut libro deci-
mo octavo scribit Plinius) seq̄ duodecimum fratrem
appellavit. Nam Fratres Aruales dicebantur, & duo-
decim erant numero, (ut scribit Feneftella) cui sacer-
dotio Romulus insigne tribuit, Albas infulus, & spica-
m coronam: quæ quidem corona fuit (autore Plinio)
omnium prima, q̄ à Roma donata fuerit. Postea ve-
rò Ferie etiam Sementinæ institutæ sunt, & tria Sa-

Plin. li. 18.
cap. 3.

Cap. 1.

Varro de
Re Rust.
lib. 2. ca. 2.

Cap. 2.

Lib. 9. c. 2.

era Floralia, Vinalia, Robigalia. Nam (vt Varro te-
statur) duodecim olim apud Romanos Dei habeban-
tur, consentientes Agricolarum Duces: Iupiter & Tel-
lus; qui magni Parentes dicuntur, & omnes fructus a-
griculturae cælo ac terra continent. Sol & Luna, quo-
rum tempora obseruantur, cum quadam seruntur &
conduntur in tempore. Ceres & Liber, quod horum
fructus maximè necessarij ad victum sint, ab his enim
cibus & potus venit è fundo. Robigus & Flora: quibus
propitijs neque robigo frumenta, neque arbores cor-
rumpit, neque non tempestiue florent: itaque publicè
Robigo feria Robigalia, Flora ludi Floralia instituti
sunt. Minerua & Venus: quarum vnus procuratio oli-
ueti, alterius hortorum est: quo nomine Rustica Vina-
lia instituta. Lympha & Bonus euentus: quoniam sine
aqua omnis arida & misera est agricultura: sine suc-
cessu & bono euentu frustratio est, non cultura. Quid
præterea dicam, quot homines doctissimi de Agricul-
tura scripserint? Numerantur à Varrone, primo li-
bro amplius quinquaginta, quos (si cui placet) inde fa-
cilimè potest ediscere: quare eos ego prætermittam.
Nonnullos tantùm vobis exponam, de quibus in eo loco
Varro non meminit. Fuerunt enim alij multum Græ-
ci, tum Latini, atq; imprimis Cato Censorius, agri co-
lendi studiosissimus, cuius extat adhuc Opusculum de
Agricultura, ob antiquitatis maiestatem non immeri-
tò venerandum. Duo Salserna, pater & filius, Treme-
lius Scrofa: Cornelius Celsus, cuius adhuc extant octo
illa elegantissima de Medicina volumina, Iulius Atti-
cus, Iulius Gracinus, Iulius Hygenus, Gargilius Martia-

Plin. li. 18.

ca. 29.

Varro de

Re Rust.

lib. 1. cap. 1.

lis, Terentius, Varro, Plinius, Palladius, Colonna:
 prater ea quos Constantinus, Caesar Quartus, cognom-
 ento Pogonatus, in vnum collegisse dicitur, qui sunt à
 Varrone pratermissi: vel quia nondum quidam co-
 rum scripserant, vel quia fortasse in eius manus
 non peruenerant. Florentinus, Vindanionus, Ma-
 tius, Berityus, Leontius, Tarentinus, Africanus, Pam-
 philus, Apuleius, Zoroastres, Fronto, Paxamus, De-
 mageron, Didymus, Sotion, & alij multi. Inter
 Auctores diuini Poëta noster Virgilius, de quo iam
 tempus est vt nonnulla dicamus, locum habere voluit,
 & quatuor hos Georgicorum Libros, quos (Dij: homi-
 nibusq; approbantibus) interpretandos sumpsimus,
 politissimos reliquit. De quibus quid attinet multa
 dicere, cum omnium doctorum sit consensus, nullum
 Opus in hoc genere perfectius inueniri? Diuinam
 enim illam Aeneida (vt appellat Statius) morte pre-
 uentus, Auctor expolire non potuit. Hoc autem Geo-
 gicorum Opus non solum limauit & expoliuit: sed et-
 iam doctissimorum hominum iudicio, dum adhuc vi-
 ueret, supposuisse dicitur. Et omnium calculis Hesiodum,
 quem amulatus est, longo interuallo post se reliquit. Il-
 le enim ad Persem fratrem de Agricultura satis qui-
 dem eleganter atque ingeniosè scripsit: at verò hic no-
 ster longè copiosius, doctius, & elegantius omnia tra-
 ctat. Quam enim rebus obscuris lucem, carminis
 nitore prabet? quo dicendi genere, Dij boni! quam po-
 lito, quam terso, rusticas res persequitur? quam scite
 cultum agrorum, & arationis modum ac rationem pri-
 mo libro docet? quam ingeniosè secundo arborum se-

In Hbris
 Εργων καὶ
 ἡμερῶν.

tionem? quàm copiosè tertio curam animalium? Quid de quarto dicemus? in quo cùm in alijs ceteros omnes superarit, seipsum superasse videtur? qua eloquentia, Dy immortales! quo candore, quam mirabili venustate, de apibus & mellatione loquitur? Quid de rerum cognitione, quam in his libris inserit? de Physiologia, de ortu & occasu siderum, de temporum varietate, de terrarum distinctione, de regionum differentia, quàm acutè docet omnia? quam prudenter? Hoc enim mihi credite, nobilissimi Iuvenes: In hoc Opere mirabilem esse eruditionem, maximam doctrinam: multa sunt ex intimo Philosophia sinu deprompta, multa ex Mathematicis, multa ex omni disciplinarũ genere. Quae, si modò mihi aures attētas quotidie prabueritis, faciliè (vt spero) declarabimus. Sed ad ipsum Virgilium reuertor: quem Alexander, Romanus Imperator, Platonem Poëtarum appellabat: Diuus Augustinus, Poëtarum præclarissimum & optimum: Seneca Vatem maximum: Plinius Vatem præcellentissimum: Martialis, æternum, quem nemo satis vnquam suspicere potest. Hic profectò Poëta nobis magnum ad gloriam incitamentum esse debet: qui non ex claris parentibus, sed obscurissimis: non in vrbe aliqua nobili, sed in villa quadam abiectissima, in patris sui figuli, sive potius pastoris mercenarij mæpalibus natus: tantum tamen studio & doctrina effecit, vt etiam suo tempore nullus in Orbe clarior haberetur, & maximo omnium Monarchæ Octauii Augusto charissimus esset. Et vbi tantam re-

rum omnium scientiam didicit Virgilius? Erigit quaso animos, nobilissimi Iuvenes: hic enim agitur vestra, & maiorum vestrorum gloria. Nam hic Poeta, quo nullus vnquam vixit excellentior, Mediolanum studuit. Cum enim Cremona viritem togam suscepisset, paulo post Mediolanum venit, & tantam in hac vestra ciuitate scientiam didicit. Tu, tu Mediolanum, (inquam) eterna laurea digna Ciuitas, tantum Poetam effecisti: tu copioso rerum omnium sinu, egenam & alienigenam suscepisti: tu eo tempore studiorum parens, Epicorum hunc praestantissimum aluisti. Gaude te tanto alumno, Patrij Penates: letare Ciuitas, quae partem tantae gloriae venisti. Vos autem ingenia Adolescentes quid amplius expectatis? Cur non magno cum ardore animi bonarum artium studia complectimini? Cognoscite vestrae ciuitatis vires, in qua tantus euasit Virgilius. Quanto magis vobis fauebit suis, si fauebit alienis? Equidem dicam aperte, quod semio: Magna sunt Mediolanensium ingenia: sed eorum plerumque nimis rerum copia obruit. Itaque gloriam alijs derelinquunt. Sed tamen de vobis omnibus spem iam maximam concepi. Video vos doctrina cupidissimos: video erecta vestra omnium ingenia: video vos maxima discendi cupiditate flagrare. Spero fore, ut dignitate et gloria, quam olim haec Ciuitas habuit, atque etiam habet hoc tempore, vos ipsi manibus ac pedibus (ut dici solet) arripiatis. Quod ita demum vos facturos certum habeo, si, quo cepistis, animo studijs incumbere perseverabitis: & quotidie, quae dicemus, attentis animis percipietis.